

Motion till riksdagen
2008/09:Ub491

av Mats Pertoft m.fl. (mp)

Utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd enligt uppställning:

		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
Summa utgiftsområde:		3 600	3 665	3 665
Anslag				
1:2	Studiemedel	3 600	3 665	3 665
Specifikation av anslag 1:2				
	höjning av studiemedel (900 kronor per månad)	3 600	3 600	3 600
	Studiemedel praktik		65	65
Summa		3 600	3 665	3 665

2. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt uppställning:

Fel! Okänt namn på

		Anslagsförändring (miljoner kronor)		
		2009	2010	2011
Summa utgiftsområde:		1 774	2 089	2 219
Anslag				
	Kvalitet i grundskolan	650	650	650
1:5	Utveckling av skolväsende, förskoleverksamhet och skolbarnomsorg	184	184	184
2:56	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	400	400	400
1:17	KY-platser	250	495	495
2:59	Högskoleplatser	290	360	490
Specifikation av kvalitetssatsning				
	Kvalitetspott för pedagogisk utveckling (stöd till elever med sämre förutsättningar och individualisering av undervisning)	400	400	400
	Läraryft (90 procent av lönen)	160	160	160
	Läraryft obehöriga lärare 1 000 platser och utbyggnad till 90 poäng	90	90	90
	<i>Delsumma</i>	<i>650</i>	<i>650</i>	<i>650</i>
Specifikation av anslag 1:5				
	Genuspedagoger	20	20	20
	Försöksverksamhet ämnesundervisning på modersmål	164	164	164
Specifikation av anslag 2:56				
	Kvalitet i högskolan	400	400	400
	Övergången från studier till jobb	50	50	50
	Praktik på högskolan	50	50	50
	Forskningsmedel överförs till Formas	-100	-100	-100
	<i>Delsumma</i>	<i>400</i>	<i>400</i>	<i>400</i>

2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

Vi i Miljöpartiet menar allvar när vi talar om vikten av det livslånga lärandet. Vi anser att Sverige behöver välutbildade människor och att utbildning berikar människors liv. I en föränderlig och internationaliserad värld måste människor vara beredda att byta yrkesbana och att omskola eller vidareutbilda sig. Ska det vara möjligt krävs det att människor klarar sig ekonomiskt under den tid de studerar. Det kan de inte som det ser ut i dag. Studiemedelnivåerna är alldeles för låga och Miljöpartiet har konsekvent drivit en höjning av studiemedlet så att det går att leva på.

2.1 Höjning av studiemedlet

I dag ligger studiemedlet på knappt 7 500 kronor i månaden vid heltidsstudier. Av denna summa är cirka 2 500 kronor bidrag. Att få ekonomin att gå ihop med så knappa resurser till sitt förfogande är för många en utmaning. De flesta studenter klarar sig inte på detta belopp utan tvingas att arbeta vid sidan av sina heltidsstudier. Arbete i stor omfattning vid sidan av studierna riskerar att påverka de studerandes resultat negativt. Många tvingas också låna pengar av familj och vänner.

Miljöpartiet vill höja bidragsdelen i studiemedlet med ytterligare 900 kronor i månaden. Höjningen ska börja gälla från och med den 1 januari 2009. Anslag 1:2 höjs för detta syfte med 3,6 miljarder kronor om året från och med 2009.

Anslag 1:2 ökas ytterligare på grund av satsningen på en försöksverksamhet med praktikkurser inom högskolan med 65 miljoner kronor om året.

3 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Med grön utbildningspolitik står de studerande i centrum. Vår människosyn bygger på att alla människor i grunden är kunskapssökande, aktiva och kreativa, med en möjlighet att bli solidariska, ansvarstagande och empatiska individer. Vi tar tydligt ställning för att utbildningen i första hand måste utgå från barnen, ungdomarna och studenterna.

Skolans uppgift är att skapa optimala förutsättningar för varje individ att förverkliga sin strävan efter kunskap och utveckling. En av de viktigaste förutsättningarna för att förverkliga denna strävan är att den sker på den enskilda individens egna villkor. Alla ska garanteras likvärdig utbildning, men det betyder inte att utbildningen ska vara likformig. Eftersom barn är olika är det snarare så att mångfald är en förutsättning för likvärdighet.

Miljöpartiet driver en politik för att främja det livslånga lärandet. Varje människa har rätt till utbildning, inte bara som ung, utan genom hela livet. Möjligheter för individen att ändra inriktning i livet, att vidareutveckla och vidareutbilda sig, måste hela tiden finnas. Vi har alla olika förutsättningar och därför ska Sverige ha ett utbildningsväsen som ger många möjligheter. Miljöpartiet för en politik för nya livschanser.

3.1 Kvalitetsmiljard till skolan

Den svenska skolan håller hög kvalitet men alltför många elever går ut skolan med otillräckliga kunskaper. En av fyra elever som gick ut grundskolan våren 2007 hade inte godkänt i alla ämnen och elva procent saknade behörighet att söka till gymnasieskolans ordinarie program.

Fel! Okänt namn på

Alla elever måste få förutsättningar att nå kunskapsmålen. Stor mångfald, långtgående individualiserad undervisning och kompetenta lärare är nyckeln till en framgångsrik skola.

Den borgerliga regeringen har hittills haft fel fokus i sin utbildningspolitik. Feltolkningar, avsiktliga eller inte, av internationella jämförande undersökningar har legat till grund för regeringens politik. Följden har blivit att fokus har lagts på att lösa problem som kanske inte ens finns. Regeringen har lagt ner stor möda på att elever ska bli mer disciplinerade: förslag om ordningsbetyg, rätt att flytta mobbare och liknande har duggat tätt. Mindre fokus har lagts på att förbättra undervisningen och göra den mer individualiserad. Till exempel har den nationella timplanen, som reglerar exakt hur många timmar varje elev ska studera varje ämne, fortfarande inte skrotats – detta trots att den omfattande försöksverksamhet som pågår visat på mycket positiva resultat. Regeringen har också varit väldigt fokuserad på betyg, fler betygssteg ska införas och eleverna ska få betyg tidigare. Det finns inget stöd i forskningen för att dessa åtgärder skulle leda till bättre kunskapsresultat i skolan. I stället behövs tydligare och mer utförlig information till elever och föräldrar.

I partimotionen En grundskola med kvalitet och mångfald, 2008/09:Ub526, presenterar Miljöpartiet en mängd förslag för att höja kvaliteten i skolan. Det handlar bland annat om att införa ett omdömessystem som ersätter dagens betygssystem och om att skärpa sanktionsmöjligheterna för Skolverket, så att skolor som inte lever upp till kvalitetskravet riskerar böter om de inte snarast åtgärdar bristerna i verksamheten. Här presenterar vi ytterligare satsningar för att stärka kvaliteten i grundskolan.

Innehåll i kvalitetsmiljarden	2009	2010	2011
Ämnesundervisning på modersmål	184	184	184
Utvidgad rätt till modersmålsundervisning	170	170	170
Kvalitetspott för pedagogisk utveckling (stöd till elever med sämre förutsättningar och individualisering av undervisning)	400	400	400
Läraryft (90 procent av lönen)	160	160	160
Läraryft obehöriga lärare 1 000 platser och utbyggnad till 90 poäng	90	90	90
Delsumma	1 004	1 004	1 004

3.1.1 Kvalitetspott för pedagogisk utveckling

För att ge fler elever bättre förutsättningar att nå kunskapsmålen i skolan vill vi inrätta en kvalitetspott för pedagogisk utveckling. Skolor ska kunna söka och få medel för att genomföra projekt som syftar till att höja kvaliteten i undervisningen och i förlängningen leda till större måluppfyllelse. Inriktningen ska vara på nyskapande och innovativa pedagogiska projekt, och vi ser gärna att man tar avstamp i de behov som dokumenterats i elevernas individuella utvecklingsplaner. Olika typer av satsningar kan komma i fråga, men det ska vara ett tydligt formulerat projekt som är enkelt att utvärdera. Utvärderingarna är viktiga, inte bara för att de fungerar som ett kvitto på investeringen utan också för att de gör det möjligt att sprida goda exempel. Skolverket

får i uppdrag att administrera projektet och anslag 1:5 ökar därför med 400 miljoner kronor årligen.

3.1.2 Bättre lärare

Lärarnas kompetens har en avgörande betydelse för elevernas resultat i skolan. Engagerade och kompetenta lärare hjälper elever att utvecklas såväl kunskapsmässigt som rent mänskligt. Det finns många duktiga lärare runt om i landet som gör ett bra jobb. Om de fick möjlighet till inspirerande och kvalitativ fortbildning skulle de kunna bli ännu bättre och bli ännu mer motiverade. Det finns också lärare som saknar vissa kompetenser som de skulle behöva utveckla för att bli riktigt bra lärare. Miljöpartiet anser att lärarna måste uppmärksammas mer. Skolledningarna måste ställa höga krav på varje lärare, och lärarna måste få möjligheter att leva upp till dessa krav.

Den borgerliga regeringen har gjort en satsning på fortbildning för lärare som de kallar Lärarlyftet. Det är en bra satsning som går ut på att lärare som vidareutbildar sig får en ersättning från staten som motsvarar 80 procent av deras lön under tiden som de studerar. Det har dock visat sig att avhoppet från utbildningarna är ganska stora. En förklaring kan vara att många inte har sådana ekonomiska marginaler att de klarar ett inkomstbortfall på 20 procent. Många som tar del av utbildningen är ensamstående kvinnor med barn. För att skapa bättre möjligheter för personer som inte har så stora ekonomiska marginaler att ta del av Lärarlyftet vill Miljöpartiet höja ersättningsgraden till 90 procent av lönen. För detta avsätter vi 160 miljoner kronor årligen.

3.1.3 Ge obehöriga lärare möjlighet att bli behöriga

Det finns många som undervisar i skolan som saknar formell lärarbehörighet. Många av dessa är duktiga personer som passar bra för läraryrket. På sikt tror vi att det kan vara aktuellt att öppna för fler vägar till läraryrket i kombination med en bättre kvalitetssäkring.

Miljöpartiet anser att det är viktigt att lärare som saknar behörighet ges möjlighet att komplettera sin kunskap genom att läsa in det som de saknar för att bli behöriga lärare. Under förra mandatperioden fanns det en särskild lärarutbildning för obehöriga lärare, SÄL, som omfattade 90 poäng (tre terminers heltidsstudier). Den var utformad för yrkesverksamma som hade högskoleutbildning eller arbetslivserfarenhet i sådan omfattning att de behövde högst 90 poäng för att bli behöriga lärare. Utbildningen var mycket framgångsrik.

Nuvarande regering valde att göra om utbildningen till en tillfällig satsning som man gav namnet VAL, vidareutbildning av lärare, och kortade ner den till maximalt 60 poäng, vilket motsvarar två terminers heltidsstudier. Eftersom många behöver mer än två terminers studier för att bli behöriga blev utbildningen relevant för färre. Miljöpartiet tycker att den förändringen var olycklig. Satsningen var dessutom tillfällig och gäller fram till 2010. Det finns många lärare kvar i våra skolor som saknar pedagogisk examen. Enligt Skolverkets statistik utgör de obehöriga cirka 15 procent i grundskolan och nästan 30 procent i gymnasieskolan. Trots att regeringen gör stora satsningar

Fel! Okänt namn på

på fortbildning för behöriga lärare tar man bort möjligheten till fortbildning för dem som kanske behöver den mest, de obehöriga lärarna.

Miljöpartiet avsätter 90 miljoner kronor årligen för att återinföra möjligheten för obehöriga lärare att läsa in sin behörighet samt återställa omfattningen till 90 poäng, alltså motsvarande tre terminers heltidsstudier.

3.1.4 Ny satsning på genuspedagoger

Medvetenheten kring jämställdhetsfrågor har ökat under de senaste åren, och på många skolor runt om i landet pågår ett bra och aktivt arbete för att främja jämställdhet. Tyvärr saknas det på många håll kunskap om hur man kan arbeta med jämställdhetsfrågor och integrera jämställdhetsarbetet i verksamheten. Lärarnas kompetens, förståelse och attityder är av avgörande betydelse för vilka attityder och beteenden som eleverna utvecklar. De bör fungera som föredömen, och det är av stor vikt att deras undervisning och deras handlingar speglar en genuin förståelse för genusproblematiken. Miljöpartiet vill därför göra en ny satsning på genuspedagoger.

Miljöpartiet avsatte tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet år 2002 medel för att utbilda genuspedagoger. Målet var att det skulle finnas en genuspedagog i varje kommun. Satsningen var upplagd så att kommunen tog kostnader för vikarier medan staten tillhandahöll utbildningen, som alltså var gratis för kommunerna.

Målet var långt ifrån uppfyllt när satsningen löpte ut. Uppskattningsvis hälften av landets kommuner saknar genuspedagog. Miljöpartiet anser att jämställdhetsarbetet i skolan måste stärkas eftersom det på många håll saknas kunskap om hur man kan arbeta med jämställdhetsfrågor och integrera jämställdhetsarbetet i verksamheten.

Miljöpartiet vill nu göra en ny, bättre, satsning på genuspedagoger. Vi avsätter 20 miljoner kronor årligen i tre år för att möjliggöra utbildning av 600 genuspedagoger. I vårt förslag får kommunerna till skillnad från tidigare också ersättning för vikariekostnaderna, vilket betyder att även kommuner med en trång skolbudget kan få tillgång till genuspedagoger och den kunskap och kompetens som de bär med sig.

Utbildningarna kommer liksom tidigare att anordnas av Göteborgs universitet och Umeå universitet i samverkan med Ersta Sköndal högskola.

3.1.5 Försöksverksamhet med ämnesundervisning på modersmål

Nästan all undervisning i skolorna bedrivs på svenska, något som gör det svårt för barn som ännu inte behärskar svenskan obehindrat att tillgodogöra sig annan undervisning, såsom matematik. Det gäller framför allt elever som nyligen anlänt till Sverige och som inte har hunnit lära sig svenska tillräckligt bra för att hänga med i undervisningen. En elev har rätt att få bra undervisning i matematik även om eleven inte är duktig i svenska. Att undervisningen blir mer effektiv om lärarna talar ett språk som eleverna förstår säger sig självt.

Miljöpartiet vill därför starta en försöksverksamhet i tio kommuner där man prövar att ge elever rätt till undervisning i matematik på deras modersmål, detta för att ge eleverna bättre kunskaper i dessa ämnen under tiden eleverna utvecklar sina kunskaper i svenska. När eleverna är nyanlända sker en större del av undervisningen i ämnena på modersmålet, men med tiden sker en större del av ämnesundervisningen på svenska.

De kommuner som har störst andel modersmålsundervisningsberättigade elever erbjuds att vara med i försöket. I dessa kommuner erbjuds elever i årskurs 1–5 att få en del av sin matematikundervisning på sitt modersmål. Antalet elever i kommunen med samma modersmål som önskar denna undervisning måste uppgå till minst fem. Försöket pågår i tre år och utvärderas sedan för att se hur resultaten påverkats av denna nya möjlighet och hur elever, lärare och föräldrar uppfattat undervisningen. Miljöpartiet avsätter 164 miljoner kronor årligen för detta försök.

3.2 Kvalitetspaket till högskolan

Att svensk högre utbildning håller hög kvalitet ligger i allas intresse. Studenterna gör en stor investering både i tid och i pengar när de väljer att utbilda sig och har rätt att förvänta sig att få en utbildning av hög kvalitet. Samhället behöver välutbildade människor som kan bidra till samhällsutvecklingen. Vi behöver också en livskraftig och högkvalitativ forskning, och en förutsättning för det är att rundutbildningarna förbereder studenterna väl för fortsatt akademiskt arbete.

Den högre utbildningen i Sverige håller generellt hög kvalitet, men den kan bli bättre. Miljöpartiet lägger här fram ett antal förslag för att stärka kvaliteten i den högre utbildningen.

3.2.1 Mer undervisning inom de ämnesområden som har minst

Kvaliteten inom den högre utbildningen behöver höjas. Under det senaste decenniet har en omfattande utbyggnad av högskolorna skett och antalet studieplatser fördubblades mellan 1990 och 2006. Men kvaliteten i utbildningen är eftersatt. Särskilt inom områdena samhällsvetenskap, juridik, humaniora och teologi är resursbristen framträdande. Antalet studenter per lärare har ökat, och det är inte ovanligt med så lite lärarledd tid som fyra timmar per vecka. Självklart blir kvaliteten lidande om studenten är hänvisad till självstudier i så stor utsträckning.

Kvaliteten måste höjas i högskolan, särskilt inom de ämnesområden som i dag har liten andel lärarledd tid. På många utbildningar behöver studenterna fler föreläsningar och seminarier, och uppsatsstudenter behöver mer tid med sina handledare.

Miljöpartiet satsar 400 miljoner kronor om året på att höja kvaliteten i utbildningen på grundutbildningen inom samhällsvetenskap, juridik, humaniora och teologi. Medlen ska gå till att höja kvaliteten i utbildningen framför allt genom mer undervisning. Satsningen på 400 miljoner kronor motsvarar cirka

Fel! Okänt namn på

2 500 kronor per student och år. Det skulle till exempel kunna innebära att studenterna inom dessa ämnesområden får ytterligare en och en halv föreläsning i veckan.

3.2.2 Studenternas övergång mellan studier och arbete

Att hitta det första jobbet kan ofta vara problematiskt även för dem som har en färdig högskoleutbildning. Många studenter saknar ett eget kontaktnät och vägar ut i arbetslivet. Samtidigt är det första jobbet avgörande för det fortsatta yrkeslivet.

Miljöpartiet vill förbättra lärosätenas stöd till att förbereda studenterna för att hitta en väg ut på arbetsmarknaden. Det kan handla om att ordna praktik, hitta samarbeten kring examensarbete eller på annat sätt förmedla kontakter mellan studenter och arbetsgivare. Uppgiften är särskilt viktig för studenter från studieovana hem, som ofta saknar egna kontakter med potentiella arbetsgivare och kunskap kring akademikers arbetsmarknad.

På de flesta lärosäten förekommer det olika former av aktiviteter för att hjälpa studenter ut på arbetsmarknaden. Men dessa verksamheter är underdimensionerade för behovet. Högskolorna har för lite pengar för att på allvar kunna hjälpa studenterna med övergången från studier till arbetsliv. Vi avsätter därför 50 miljoner kronor om året för att lärosätena ska utveckla karriärcenter som ska stödja studenterna i övergången mellan studier och arbete.

3.2.3 Praktik för högskolestudenter

Mycket tyder på att återkommande kontakter med arbetsmarknaden under utbildningstiden gör det lättare att få jobb efter examen. Egna kontakter med arbetsgivare är ofta avgörande för hur man får sitt första jobb. För studenterna är det dessutom viktigt att under studietiden få erfarenhet av olika sätt att tillämpa den kunskap man skaffar sig. Därför är möjligheten att få göra praktik under sin studietid mycket eftertraktad bland studenter. Mer praktik innebär också att fler arbetsgivare får erfarenhet av hur högutbildade kan bidra till deras verksamhet.

Många studenter som vill göra praktik får i dag inte möjlighet att göra det eftersom deras lärosäten inte erbjuder den möjligheten. Miljöpartiet vill skapa möjlighet för fler studenter att få denna värdefulla arbetslivserfarenhet och föreslår därför en försöksverksamhet med praktik. Praktiken ska utformas som en kurs som ger poäng och är studiemedelsberättigande, vilket innebär att hög kvalitet ska hållas.

De lärosäten som är intresserade av att delta i försöksverksamheten anmäler sitt intresse till Högskoleverket som fördelar medlen. Lärosätena anordnar en fristående kurs, ”tio veckors praktik”, som alla studenter som har minst 60 poäng i ett ämne har rätt att söka. Lärosätena har ansvar för kurserna, vilket innebär att de ska kontrollera kvaliteten och sköta administrationen så att studenterna får praktiken tillgodoräknad i form av akademiska poäng. Miljöpartiet avsätter för detta ändamål 50 miljoner kronor i anslaget 2:56, vilket innebär att möjlighet för 10 000 praktikplatser skapas.

Fel! Okänt namn på

3.2.4 Utbyggnad av högskolan

Regeringen har konsekvent dragit ner på antalet platser inom högskolan samtidigt som de stora ungdomskullarna födda i början av 1990-talet är på väg in i högskolesystemet.

De årskullar som går ut gymnasiet de närmaste åren kommer att ha betydligt svårare att få en plats på högskolan än vad som varit fallet tidigare. Vi vill ge fler chansen till högskoleutbildning. Vi föreslår att högskolan byggs ut med 3 685 platser 2009, 4 418 platser 2010 och 6 038 fler platser 2011 än vad regeringen vill.

3.2.5 Miljöforskning

Miljöpartiet föreslår att 100 miljoner kronor av regeringens föreslagna ökning av forskning under anslag 2:56 flyttas till Formas under utgiftsområde 23 för att finansiera klimatforskning.

4 Vuxenutbildning

4.1.1 Satsning på Kvalificerad vuxenutbildning

Den kvalificerade yrkesutbildningen är en viktig del i att förse företag med rätt utbildad arbetskraft och för individen en möjlighet att utbilda sig vidare efter gymnasiet. Kvalificerad yrkesutbildning (KY) har också visat goda resultat när den utvärderats. Under de senaste två åren har dock KY-utbildningarna fått uppleva ett vakuum på grund av regeringens märkliga hantering av den utredning som skulle se över de eftergymnasiala yrkesutbildningarna. Vi välkomnar den nya Yrkeshögskolan men menar att de 50 miljoner kronor som regeringen avsätter är helt otillräckligt för att möta människors behov och arbetsmarknadens efterfrågan. Vi vill satsa 250 miljoner kronor på 2 500 fler platser under 2009 och ytterligare medel för att nå 4 500 platser 2010 och 2011.

Stockholm den 6 oktober 2008

Mats Pertoft (mp)

Peter Rådberg (mp)

Lage Rahm (mp)